

**Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et
Exercitiis Accommodatæ Libri IV**

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. VI. Vtrum Metus causset In voluntarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

tria plus non voluerunt. Declaratur major propositio in exemplo jam supra allato. Parentes mitentes filium ad bellum spe promotionis, et si doleant de ejus absentia, & discessu, malent tamen filium ire ad occasiones emergendi, & sic ejus absentiam tolerare, quam filium domi in pristino statu retinere: sic se habet, qui ex vehementi desiderio sanitatis sumit amaram medicinam: qui ex vehementi passione vult sumere vindictam de inimico, aut obsecans amoribus indulgeret, non obstantibus gravium incommode-
dorum periculis, quae se vident incursum. Minor vero probatur. Nam illud solum recte dicitur Involuntarium secundum quid specialiter, & stricto modo, quod fit contra voluntatem praesentem, qua quis vellet manere in pristino statu, & carere tali operatione si posset, sed quia non potest, nisi incurriendo majus malum, quam quod afferat operatio, ideo ad evitandum majus malum operatur: tunc enim licet operatio sit simpliciter voluntaria, quia procedit a voluntate, & quidem liberâ, est tamen aliquiliter involuntaria, quia est contra voluntatem quantum est ex se efficacem, & quae detestatur aliquid simpliciter involuntarium, scilicet: esse positum in illis circumstantiis & angustiis, ut suum statum pristinum retinere non possit, eti maximè veller. Hoc ergo requirimus ad Involuntarium secundum quid specialiter & strictè sumptum; & hoc non reperitur in eo, qui operatur praeceps ex concupiscentia, reperitur autem in eo qui operatur ex metu cum resistentia, ut seq. Contr. dicetur.

CONTROVERSIA VI.

Vtrum Metus causet Involuntarium.

85. **M**etus potest dupliciter causare electionem alicujus rei. Primo ita, ut non interveniat aliud motivum, propter quod operare-
mus etiam absente metu. Secundo ita ut simul interveniat & concurrat aliud motivum, prout fit, quando quis ad vitandum mortem comedit cibum, quem tamen eriam ob voluptatem sumit. item si quis & metu Gehenna, & amore virtutis servat præcepta. In praesenti controversia accipiatur Metus in primo sensu.

86. Quæritur itaque 1. Vtrum quæ sunt ex metu, sint simpliciter Voluntaria, vel simpliciter Involuntaria. Advertendum est cum Suarez, terminum Simpliciter, esse a quivocum, & varijs modis sumi. Primo pro eo, quod excludit omne contrarium; quo sensu dicitur Deus simpliciter perfectus, & perfectiones divinae dicuntur esse perfectiones simpliciter, hoc est, nullam ad-
mittentes imperfectionem. Secundò sumitur pro eo, quod plus habet de uno contrariis quædam de altero: sic dicitur athiopæ esse simpliciter niger, quamvis secundum dentes sit albus. Tertiò sumitur pro eo, quod consideratur secun-

dum se, præcisus circumstantijs facientibus aliam denominationem: sic dicitur Materia prima sim-
pliciter esse Ens incompletum, etiam tunc, quan-
do est completa per formam. In praesenti sumi-
tur secundo modo.

87. Dicendum 1. Omnis actio ex metu facta, est simpliciter voluntaria. Probatur ex definitione Voluntarij, quæ tota convenit actioni ex metu facta; est enim a voluntate cum cognitione, ut supra declaratum est. Confirmatur. Nam quæ ex metu volumus, cum possimus nolle, hoc ipso magis volumus quam nolumus.

88. Objec. 1. Aristoteles, Eth. c. 1. assertens ea quæ sunt ex metu, non fieri sponte, hoc est, volun-
tariè simpliciter, sed simpliciter inire, & Aris-
totelem accepit Voluntarium simpliciter pro volun-
tario perfecto, excludente omnem involun-
tarietatem: item pro eo quod non supponit a
liquid simpliciter involuntarium, ut supponit
actio facta ex metu, pro quo

89. Objec. 2. Quando mercator seu naufragij proicit merces, tunc intervenit aliquid simpliciter Involuntarium, scilicet: esse con-
cetum in eas angustias, & necessitatem disjunctam, ut ex duobus malis vnum sit eligendum, scilicet vel jaætura mercium, vel vita: ergo metus cauſat Involuntarium simpliciter. Negat consequentiam: hoc enim necessitas ad disjunctum, non cauſatur à metu, sed à metu pre-
ponitur aliunde cauſata, & metus cauſat pro-
prietatem, qua licet secundum se spectata sit mala, est tamen in his circumstantijs bona & utilis ad vitandum majus malum, & ut sic est voluntaria.

90. Quæritur 2. Vtrum Metus cauſat saltem secundum quid Involuntarium. Affi-
mant Theologi communiter, quæ sententia vera quidem est in sensu quo à DD. assertur, & con-
siderando casus quibus conclusionem declarant metaphysicè tamen rem examinando, cum diffi-
cilitate procedendum est. Itaque

Notandum primo: Metum esse de aliquo malo imminentे, nisi fiat aliqua actio quæ ex metu eligitur ad illud malum declinandum. Por-
ro hæc imminentia illius mali, aliquando prove-
nit & est instituta ab aliqua lege seu naturali, seu
divina, seu humana, quæ nemp̄ huiusmodi malum
anneccit omisſione alicujus actionis in eum
finem, ut metu illius mali homines inducatur
ad hujusmodi actionem exercendam, & hoc idem
faciunt leges (vocanturque Pœnæ) quia hujus-
modi actionem tanquam valde promotivam felici-
tatis humanae intendunt, quæ tamen rari-
bus obtinerent, nisi homines metu pœnarum indi-
cerentur. Sic lex naturalis & divina annectit
peccato mortali pœnam aeternam; intemperan-
tia v. g. annectit brevitatem vita, finitam va-
letudinem, &c. Lex humana annectit homicidio
pœnam Rotæ, furto pœnam suspendij, & sic de-
lijs. Metus itaque proveniens ex tali malo, ver-
fatur

fur inter duo mala opposita bonis per se, hoc est vi legis communis incompossibilibus; vt in exemplis allatis, bonum quod quis quereret in actu prohibito, non est conjungibile cum carentia peccata eternae, bonum homicidij non est conjungibile cum quieta vita &c.

91. Aliquando verò imminentia mali est casualis & accidentalis, & tunc metus inde proveniens versatur inter duo mala opposita bonis per se incompossibilibus, ac solum per accidens, præter opinionem hic & nunc incompossibilibus: v.g. quando mercator projicit merces in pericolo naufragij ad exonerandam navim & vitam conservandam.

92. Notandum 2. Metum aliquando esse causam adæquatam actionis, ita quidem, vt actio non fieret hic & nunc ex alio motivo, si metus non adficeret; aliquando verò esse causam tantum inadæquatam, eo quod concurrat aliud motivum, quod etiam absente metu moveret, v.g. qui metu inedia comedit cibum sapidum, sed ita, vt comedeter etiam absente metu inedia, nempe propter saepem.

93. Notandum 3. Aliquando contingere vt actio aliqua ita fiat ex metu, vt hoc ipsis definat habere illam malitiam, & esse materia disperientia, prout efficit, si hic, & nunc non subfaret metu: v.g. ager jubetur metu mortis comedere carnes die Veneris, talis comedio non habet malitiam peccati, quam haberet, si non esset necessaria ad vitandam mortem.

94. Notandum 4. Cum Granado, Lugo-
ne, Arriaga, Pallavicino, Esparza, & ex mente S. Thomas, ad hoc vt actio ex metu facta dicatur esse speculum secundum quid Involuntaria, non esse talis quod aliquiter sit molesta, & materia iustitiae, alioquin etiam Concupiscentia sapè causaret Involuntaria secundum quid, sed debere apprehendi vt damnosam potius quam lu-

crofam, hoc est, potius diminutivam felicitatis quam promotivam ejusdem. Et hoc est discri-
men jam suprà indicatum, inter actionem quæ fit ex metu, & quæ fit ex Concupiscentia. Nam qui operatur ex Concupiscentia, tametsi patiatur aliquam molestiam, nihilominus operatur cum jucunditate & gaudio, quia apprehendit suam actionem ut lucrativam & promotivam felicitatis quam sibi præfixit. Non ita se communiter ha-
bent, qui operantur ex metu, sed potius tristitia de actione tanquam damno: quando enim mercator projicit merces, licet subeat minus malum, vt evitetur magius, absolutè tamen existimat se dannum pati, quia scilicet prius & vitam & merces possidebat quietem, cum probabili spe pos-
sideret deinceps; nunc autem præter exspectationem debet se spoliare mercibus, & sic dimi-
nuere suam felicitatem, & de hoc tristatur: atque haec tristitia arguit Involuntaria secundum quid. His observatis, facile erit præsenti quæ-
sitioni satisfacere,

95. DICO itaque primò. Actio facta ex metu à lege introducta, juxta primi Notandum, per se loquendo non causat Involuntaria secundum quid, strictè & specialiter acceptum. Probatur. Per se loquendo hujusmodi actio cognoscitur ab operante vt utilis ad promovendam felicitatem suam: ergo non displicet tanquam efficit damno & diminuens felicitatem jam aliquo modo possellam.

96. Confirmatur. Nam per se loquendo operans cognoscit, vi legis non posse utrumque malum evitari, & hoc quidem antecedenter ad eventum illum, in quo agens hic & nunc necessitatur ad alterutrum eligendum: ergo cognoscit bona opposita esse simul incompossibilita, nec unquam illa possedit in spe: ergo non tristatur de actione tanquam de jactura bonorum, dum videt se eligere minus malum ad vitandum majus malum. adhibentur exempla superius posita, & apparebit rem ita se habere.

97. DICO 2. Per accidens tamen contingere potest, vt etiam ex hujusmodi metu causetur Involuntaria secundum quid. Probatur. Nam per accidens fieri potest, vt hujusmodi operatio apprehendatur ab operante vt damno: v.g. si præter exspectationem exigantur à subditis contributiones, sub gravi pena, etiam ab eo subdito, qui jam constituerat discedere ex provincia, & mutare domicilium, ita vt ex hujusmodi contributionum utilitate nullum fructum sit percepturus. In similibus casibus per hujusmodi exactionem diminuuntur bona possessa quiete, & cum spe possidendi deinceps, & tamen præter opinionem cogitur ea diminuere, præcise ad cavendam majorem penam, v.g. violentæ executionis: ergo hujusmodi actio non minus erit Involuntaria secundum quid, quam progetto mercum ex metu naufragij.

98. DICO 3. Quando metus non est causâ adæquata operationis, non admiscetur Involuntaria secundum quid. Probatur, quia actio nihilominus fieret ex alio motivo: ergo non displicet vt diminutiva felicitatis præfixæ, quin potius ad eam augendam ex alio motivo ordinatur, vt consideranti facile apparebit.

99. DICO 4. Neque admiscetur Involuntaria in casu Notandi terrij: Pater manifeste. Quia in illo casu operatio caret illâ malitia, propter quam posset displicere, nempe quatenus efficit violatio præcepti. Ceterum, si consideratur illa operatio vt impeditiva magni meriti, tunc jam veraremur extra casum, hac enim malitia non tolleretur ab objecto metu, vt patet.

100. DICO 5. Operatio facta ex metu proveniente ex Casu & eventu fortuito, est Involuntaria secundum quid. Hoc intendunt communiter Theologi. Probatur. Quia hujusmodi operatio causat tristitiam in tantum, in

quantum apprehenditur ut damno, & diminutiva felicitatis, eligiturque praeceps ad vitandum maius malum, ergo nihil deest illi ad rationem Involuntarii secundum quid.

CONTROVERSIA VII.

Quandonam, & qualis Ignorantia posse causare Involuntarium.

101. **C**um Voluntarium in duobus consistat, nimirum ut sit ab intrinseco, & ut sit ex cognitione, sequitur, ex duplice capite deficere posse. Hucusque de primo capite dictum est, quomodo defectus proveniat ex eo, quod sit aliquiter ab extrinseco; nunc videndum, quomodo deficere possit ex defectu cognitionis, seu ex ignorantia alicuius circumstantia in objecto, quod ceteroquin est voluntarium.

102. Ignorantia autem ad præsentem questionem pertinens, dividitur à S. Thoma, ceterisque Theologis, in Antecedentem, Concomitantem, & Consequentem.

Ignorantia antecedens dicitur illa, qua hinc nunc est inevitabilis seu inculpabilis, eo quod nulla sit obligatio eam tollendi, & est simul causa operationis, ita ut sine illa ignorantia, seu, quod idem est, cum opposita scientia, non fieret: v.g. qui comedat cibum dulcem, sed venenatum, non comesturus, si sciret esse venenatum.

103. Ignorantia concomitans est, qua nec est causa actionis, nec etiam est culpabilis, pertinet tamen ad aliquam circumstantiam actionis, qua si cognita fuisset, potuisset quidem absterre ab actione, defacto tamen non absterruisset, etiam si cognita fuisset: v.g. si quis militum comedat carnes, ignarus esse diem veneris, sed etiam si sciret, adhuc comederer, quamvis tunc habuisset motivum idoneum ad abstinentium. Hæc Ignorantia dicitur *Concomitans*, non quasi non præcedat pro priori natura actum Voluntatis, revera enim præcedit, quia actus voluntatis supponit pro priori natura ignorantiam omnium illorum motivorum, qua illi antecedenter non proponuntur, ut constabit ex dicendis de Liberte; sed ideo dicitur *Concomitans*, quia non ita est causa comestionis, ut sine illa non fieret, fieret enim adhuc, sed ex volitione supponente pro priori Naturæ cognitionem obligationis jejunandi.

104. Ignorantia Consequens est, qua est effectus alicuius culpabilis voluntatis, vel directa, quia studio impeditur scientia alicuius circumstantia, ne illam cognoscens absterreat ab operatione, sive, ut illi actio non sit tam culpabilis in quam propendet voluntas: diciturque *Ignorantia affectata*: vel volitionis indirecta, quatenus quis non curat inquirere statum & circumstantias objecti, licet deberet: diciturque *Ignorantia negligens*, non tamen affectata.

105. Advertit hinc Arriaga d. 12, s. 1. Ignorantiam culpabilem quandoque esse causam actionis, qua non ponetur, si ignorantia abesse, aliquando tamen participare aliquid delognorantia Concomitante; quando nimis ita non causare circumstantias objecti, ut etiam si sciret, esse tamen operatur. Hanc Ignorantiam Hugo & alij non distinguunt à Concomitante: ad hanc enim non requirunt Inculpabilitatem: sed hanc erit quæstio de nomine.

106. Advertendum in præsenti est, Ignorantiam invincibilem non accipi à Theologis in sensu stricto, pro ea, quam non possum vel modo depellere, sed pro ea, quam faltem non tenem depellere, nempe quando nihil nulla occurs probabilis ratio, quod obligeat adhibere majorum diligentiam & inquisitionem veritatis intelligentiae, quod quidem varijs modis contingere potest. Primo, si nulla mihi suspicio suboratur erroris. Secundo, cum quidem possum suspicari de objecto, sed tamen hinc & nunc eam adhibui diligentiam, qua sufficit, ut possim formare probabilem dictum de re, etiam si forte illud judicium falsum. Tertio, quando quidem suspicor, sed sine sufficienti probabilitate, neque habeo occasionem intelligendi villam probabilitatem sine magna meo incommode, cum quo incommode non videntur Deus, aut Ecclesia, aut alius Superior voluntus obligare ad investigandam veritatem.

§. I.

De Ignorantia Antecedente.

107. **Q**uartitur primo, quid causet Ignorantia antecedens. Certum est, quod ad minimum causet *Nonvoluntarium*, hoc est, actum cuius aliqua circumstantia non est voluntaria; et quod non sit præcognita. De cetero

Communis est sententia, asserens sine limitatione, quod Ignorantia antecedens causet Involuntarium simpliciter, hoc est, actum, qui sit contra inclinationem, non quidem præsentem, dum ponitur actus, sed qua præfens est, si ignorantia abesse, vocaturque inclinationis habitualis vel præsumpta, seu interpretativa.

108. **D**ICO tamen primò, posse contingere casum, quo Ignorantia antecedens non causet Involuntarium. Declaratur. Ponamus hominem vulgaris pietatis, qui quidem optaret, non existere præceptum jejunij, supposito tamen quod existat, sit paratus jejunare, si recordetur diei: ponamus deinde eundem hominem invincibili ignorantia comedere carnes, ac poterat reprehendere materiale transgressionem jejunij, sine formalis culpa commissam; neque ideo tristari, sed potius gaudere gaudio speculatori, quod ignoranter comedet, quod gaudium in hac materia non est in honestum. In hoc casu Ignorantia est antecedens, nam sine illa non fuisset posita comestio carnis; est præterea inculpabilis, ut ponitur in casu; & tamen eadem come-

sto non est voluntarius involuntaria, quod vltius sic probatur. Tali homini solummodo displicer antecedenter comedio cum scientia jejunij, seu, comedio formaliter peccaminosa: atqui haec non ponitur cum ignorantia jejunij, quin potius per ignorantiam impedit hoc prædicatum: *esse formaliter peccaminam*: ergo nihil ponitur contra inclinationem illius hominis, quin potius est juxta illius inclinationem.

109. Confirmatur ex doctrina Philosophi. Quando quid sit, quod est simpliciter Involuntarium, depulsâ ignorantia dolemus de actu præterito, nisi mutantur circumstantiae, ob quas postea placeat, quod autem displicerit: quapropter dolor subsequens, est quasi Cynosura & regula, ex qua, per le loquendo, colligi possit, in involuntarium illi, quod ex ignorantia gestum est: atqui in casu nolto non subsequitur dolor: ergo non adest signum vltius involuntarii.

110. Respondere conatur Arriaga, tunc quidem comedionem ipsam non esse involuntariam, eis tamen involuntariam negationem observantia legis: tametsi enim ille homo non sit transgressus legem formaliter, legem tamen non obseruavit, hoc est, non elicit actum obedientiam aut temperantiam.

Verum huic responsioni locus præclusus est in ipso casu me formato: posui enim, quod ille homo optaret nullum extare præceptum jejunij, adeoque non desideraret habere occasionem exercendi obedientiam aut temperantiam ex præcepto, sed tantum horreat legem formaliter violare: ergo negatio observantia non est contra inclinationem antecedentem.

111. Responder aliter idem Arriaga cum Card. de Lugo, illum eum carnis nihilominus esse involuntarium, tametsi postea de illo gaudeat; nec enim semper requiritur dolor subsequens: id quod exemplo declarant. Si filius occideret inculpabiliter & ex ignorantia patrem, qui tamen mox iterum refusaretur a mortuis, filius non doleret de occisione, & tamen esset illi involuntaria. Reddunt rationem a priori: quia vt actio dicatur involuntaria, sufficit esse contra inclinationem: vt vero causeret dolorem, debet præterea afferre aliquid incommodeum: & quia in casu positio nullum afferatur incommodeum, ideo non causatur dolor.

112. Sed contra primò. Nam, vt ostendit, comedio carnis non est contra vltiam illius hominis inclinationem; sola enim illius inclinationem, non comedere carnes peccaminose; materialis autem transgressio, sine culpa formalis, potius placet; ergo necdū appetit ratio Involuntarii.

Contra 2. Quia exemplum allatum de occisione patris mox refusandi, non facit ad præceptum. Non enim gauderet ille filius de occisione patris, sicut ille homo de comedione carnis, sed solum gauderet de refusatione. Quaro inquit. Vel occiso vna cum refusatione est contra inclinationem filij, vel non est. Si non

est; ergo non est involuntaria: si est: ergo debet in hoc invenire aliquid malum detestabile: ergo jam adest obiectum doloris, & doleret vt ponimus: ergo esset involuntaria: & haberetur discrimen cum comedione carnis.

113. Restat inquirenda regula cognoscendi, quandonam Ignorantia antecedens causat Involuntarium. Cardinalis Pallavicinus primum quidem in suis dictatis, deinde paulo aliter in suo libello, denique iterum aliter in suo Tomo de astib. Human. *disp. 4. q. 2. a. 7.* regulam vltimo loco sic tradit. Advertendum est, inquit; eum qui comedit carnes die veneris, & postea non haberet displicentiam hujus comedionis, non vere eas comedisse dependenter immediatè ab Ignorantia, sed ab hac vera cognitione. *Comedio carnis est delectabilis & utilis valetudini, neque in ea cognitio nunc aliquam prohibitionem: quocirca licitum est mihi illas comedere.* Hac autem cognitione tota est vera, licet habeat pro objecto aliquam ignorantiam, hoc est negationem cognitionis de prohibitione, quia negatio non diceretur ignorantia, nisi esset negatio cognitionis vera, adeoque vere objectum esset prohibitum; sed flante prohibitione est Ignorantia. Ceterum ille homo non video carnes comedit immediatè, quia non cognoscit id, esse prohibitum, sed quia cognoscit, se id non cognoscere, quia cognitione reflexa est vera, atque adeo dependenter ab illa operatus est voluntariè, & non ex errore vel ignorantia. Eatenus vero si cognovisset prohibitionem non comedisset, quatenus tunc non haberet illam vltimam cognitionem veram & practicam. *Bonum est hic & nunc comedere carnes, quia sunt jucunde & viiles sanitati, & nulla appetet prohibitio in hoc objecto: quapropter hoc objectum hic & nunc est licitum.* Quando igitur ille cognoscit se comedisse carnes die Veneris, nihil cognoscit contrarium huc cognitioni dependenter quia comedit: adhuc enim videt, quod ipse tunc non cognoscet aliquam prohibitionem; ac propterea quod objectum erat sibi tunc licitum. Hac ille.

114. Ex hujus ergo Authoris mente hac regula statuenda esset. Tunc solum & semper Ignorantia antecedens causat Involuntarium, quando causat actionem immediatè, non item quando causat actionem mediante tali judicio, quo judico, hoc objectum, hic & nunc nullam habere malitiam.

115. Existimo hanc regulam non esse satis univeralem & claram. Ostendam enim primò, posse Ignorantiam antecedentem etiam esse causam immediatam talis comedionis, quin comedio sit involuntaria. Ostendam secundò, potius illam ignorantiam esse causam mediataam illius comedionis, etiam tunc, quando comedio foret involuntaria. Ostendam tertio, posse aliam clariorem regulam tradi.

116. Primum, sic ostendo. Posset contingere, vt hujusmodi homo absque vlo judicio practico dirigente honestatem actus, comedet

carnes die veneris, ex impetu & inconsiderantia; quo casu adhuc illa comedio & materialis transgressio non esset involuntaria, & ignorantia prohibitionis esset causa immediata comedionis, nam ille homo est ita constitutus (vt ponimus) vt si sciret prohibitionem, non comedaret.

117. Secundum sic ostendo, & assumo hominem piffissimum, qui etiam doleat de materiali transgressione jejunij, & hunc pono comedere carnes ex ignorantia prohibitionis, & quidem ex prævio judicio practico, quod posuit Card. Pallavicinus, quo videlicet judicat, hic & nunc hanc comedionem esse honestam, quia ipse nullam cognoscit prohibitionem; quod judicium, juxta Cardinalem, cauſatur immediatè ab ignorantia prohibitionis, & ipsum cauſatur immediatè comedionem carnis: atqui hæc comedio carnis adhuc esset illi in voluntaria, quia esset contra inclinationem, quæ vellet, ne quidem materialiter transgressus esset legi: ergo etiam mediatè potest ab ignorantia antecedente cauſari Involuntarium.

118. Denique, illi qui occidit suum patrem ex ignorantia antecedente, etiam intermediaente dictamine practico, quo judicat, jaculationem esse sibi licitam, quia nulla appetet illius prohibitio, omnium judicio dicitur occisio esse involuntaria: ergo regula relata non declarat intentum: cā ergo seposita, alia nobis querenda est.

119. DICO 2. Tunc semper Ignorantia antecedens cauſat Involuntarium, quando scientia opposita ignorantia non constituit malitiam objectivam, propter quam vitandum omitteretur actus, si scientia adesset: sive: quando illa scientia invenit in actu totam malitiam adæquate à se distinctam. Explico regulam exemplis. Occisio v. g. parentis ignoranter facta, est involuntaria filio amanti patrem, & cauſatur ab ignorantia antecedente, quia malum, quod ex parentis morte provenit filio, & propter quod non occidisset, si scientiam oppositam habuisset, illud, inquam, malum totum se tenet ex parte occisionis materialiter spectata, & est contradistinctum à scientia.

120. Econtra in eo, qui gaudet, quid ignoranter comedere carnes die jejunij, ignorantia non cauſat involuntarium, quia malitia propter quam ille homo vitaret comedionem, includeret intrinsecè scientiam prohibitionis: ergo malum propter quod non comedere, non est adæquate distinctum à Scientia opposita ignorantiae, & per consequens, licet ignorantia cauſet illam comedionem, non tamen cauſat illam vt malam ignorantia, sed potius formaliter excludit malitiam.

121. Ulterius, si quis valde pius doleret de comedione carnis, etiam prout est solummodo materialis transgressio, malitia de qua doleret, esset adæquate distincta à scientia opposita ignorantiae, & esset conjungibilis cum ignorantia: ergo talis comedio esset involuntaria.

§. II.

De Ignorantia Concomitante.

122. Exemplum commune est. Existimo sub dumero latere cervum, cùm sit meus inimicus, qui me fugiens ibi se abscondit: jaculor, & occido, fuisseque occisurus, si scivissem, eis inimicum, licet de hoc nihil cogitem dum pector: item comedo carnes die jejunij, immemor obligationis, esseque comedurus, etiam mea memor obligationis essem. Quæxerit, quid haec Ignorantia cauſet?

123. Et quidem, si loquamur de actu interno voluntatis, certum est, in priori casu cauſari illum actum quoad suam speciem ab ignorantia hac concomitante, tanquam conditione finis, quia non esset positus ille actus, sed alius diversus: nam si scivissem esse meum inimicum, non disxissem apud me; volo jaculari cervum: sed: volo jaculari inimicum. Loquendo verò de actu exterioro, de quo solo est præsens disputatio,

124. Dicendum est primò. Ignorantia concomitans neque cauſat Voluntarium neque Involuntarium. Probatur prima pars. Occidere in ratione homicidij non cognoscitur ab occidente: ergo procedit ut voluntaria, quia non procedit ut cognita, quod requiritur ad rationem voluntarij. Probatur etiam secunda pars. Materialis occisio inimici non est contra, sed potius juxta inclinationem occidentis: ergo non est involuntaria.

125. Dicendum 2. Ignorantia concomitans cauſat Nonvoluntarium. Si enim absulit ignorantia, homicidium fuisse voluntariè possum, utpote ex cognitione: ergo ignorantia removet formam constitutivam Voluntarij: ergo cauſat negationem voluntarij, hoc est, ut ratio homicidij sit Nonvoluntaria: & ideo talis non incurrit irregularitatem, multò minus alias peccata homicidio constitutas.

§. III.

De Ignorantia Consequente.

126. Dicendum primò. Ignorantia affectata causat simpliciter Voluntarium. Ita cum S. Thoma Theologi. Probatur. Qui operare et tali ignorantia, eligit ipsam ignorantiam ut libi gratiam, tametsi prævidet ex ea securam aliquam actionem, quæ, absente ignorantia, non esset futura, de cuius proinde eventu non dolet, ergo in ipsa ignorantia est voluntarius effactus.

Dices. Illud non est Voluntarium, quod non est ex cognitione: sed quod sit ex ignorantia, non sit ex cognitione: ergo non est voluntarium. Responderi potest primò, negando minorem. Nam licet non fiat ex cognitione certa, & forte nec probabili, sit tamen ex cognitione dubia & suspicaci, quæ sufficit. R. 2. Ego non sit voluntarium physicè, est tamen voluntarium.

tarium moraliter & imputativè, quatenus igno-
rans voluntariè non vult adhibere media impe-
divita illius effectus, deponendo ignorantiam,
& quidem in hunc finem, ne impediatur actio.

137. Dicendum 2. Ignorantia non affe-
cta, sed negligens, causat voluntarium moraliter & imputativè, physicè tamen causat involun-
tarium, & in hoc differt ab Ignorantia affectata
quod formaliter effectum *Involuntarij*. Prima
pars probatur, quia tales effectus imputantur ad
culpam pro gravitate obligationis tollendi igno-
rantiam. Probatur secunda pars. Quia physicè
loquendo, id quod in tali casu est voluntarium
directè, non est ignorantia ipsa, sed carentia la-
boris inquisitionis: hinc fecutæ actione di-
splices tum actio tum ignorantia, quia displace-
tia subsequens est signum Involuntarij secundum
Artificem.

138. Dices, Theologos communiter cum S.
Thoma docere, quod Ignorantia consequens causat
tum Involuntarium secundum quid.
Hoc ideo dici, quia in materia *Voluntarij* Theo-
logos potius attendit id, quod habet effectus in
affirmatione morali, & imputativè, quæcum quod
habet physicè.

139. In praxi prodest fecisse rem cum igno-
rantia non affectata, excusat enim à censuris,
quia operans non censetur esse contumax, nec
incurret excommunicationem canonis, qui cum
tali ignorantia percuteret Clericum.

§. IV.

De Inconsiderantia.

140. Inconsiderantia culpabilis tunc committitur,
quando quis sciens se hic & nunc obligari
ad difficultatem cognitionem procurandam alicuius
periculi, elicit actum quo dicat: *Nolo hoc con-
siderare.* v. g. invitato ad prandium: incidit mihi
falsipicio periculi laudenda temperantia, & adver-
to obligationem inquirendi, quinam alij sint fu-
turi hostipes, nolo tamen investigare, sed accedo
inconsideratè, vt in simili narratur de adolecen-
te Proverb. 7.

Dubitatur primò, an Volitio non con-
siderandi, possit stare pro illo instanti, quo com-
mittitur infa Inconsiderantia. Ratio dubitandi est,
quia illa volitio non considerandi, jam videtur
pro illo instanti supponere considerationem, quia
non possum nunc nolle cogitare de Petro, quin
hoc ipso cogitem de Petro, nihil enim possum
nolle, quin cogitem de illo: ergo non possum
nolle cogitare de Petro, quin cogitem de cogi-
tatione Petri; ergo etiam de ipso Petro.

141. Verum haec ratio levis est, & facilè
respondetur, adesse cognitionem confusam & ge-
neralem, non vero accuratam considerationem,
quæ est objectum nolitionis: alioquin dicendo:
Nolo facere examen de peccatis hodie commissis: jam
hoc ipso fecissim examen.

132. Alia ratio dubitandi posset esse ex
quorundam Recentiorum principijs, quibus fa-
vet Card. Pallavicinus q. 2. a. 6. n. III. quatenus
docent, quod tam volitio quæcum nolitio con-
siderandi, presupponat pro priori naturæ negationem
actualis accurate considerationis: ergo hac ne-
gatio non est effectus illius volitionis pro hoc
ipso instanti, sed solum pro sequenti. Propter
hoc aliqui apud Salas docuere, nullam Incon-
siderantiam posse esse voluntariam à voluntate præ-
sente. Verum hujus doctrinæ examen ad Philo-
sophos spectat, & hoc non facit.

133. Dubitatur 2. In quonam differat In-
considerantia ab Ignorantia. P. Arriaga *disp. 13.*
§. 2. n. 8. vult, vel nihil differre, vel solum differ-
re per hoc, quod Inconsiderantia supponat spe-
cies in intellectu, quas non supponit Ignoran-
tia.

134. Hoc tamen discrimen mihi non satis-
facit. Imprimis enim potest aliquid fieri ex ve-
ra Ignorantia antecedente, absque illa inconfide-
rantia, & tamen operans habere species objecti.
accipio exemplum, quo in alium finem vtitur
Arriaga. Venator jaculatur apparentem lepo-
rem aut picam, cum revera non sit lepus aut pica,
sed venefica. ponamus autem venatorem prius
rem diligenter examinasse; quo casu sine inconfide-
rantia jaculabitur, & tamen ex ignorantia occi-
cidet Sagam: potest autem habere species objecti,
eo quod sapient audierit, Sagas in forma lepo-
ris aut pica solere apparere.

135. Econtra contingere potest, vt aliquid
fiat cum Inconsiderantia, nullæ tamen interve-
niente ignorantia: v. g. appetit mihi aliquid in-
tra dumeta; judico esse feram, sed ex nimia ja-
culandi cupiditate nolo diligenter, vt par esset,
considerare, tunc, si reipsa est ibi fera, non pos-
sum dici jaculatus esse feram ex ignorantia, quia
judicium quod habui, verum erat, negatio autem
judicij certioris non est causa jaculationis feræ,
quia etiam cum certiore judicio jacularer. dicar
tamen in casu positio inconsideratè jaculatus
esse.

136. Discrimen ergo inter Inconsideran-
tia & Ignorantia hoc est, quod Ignorantia
sit absentia cognitionis verae de objecto. In-
considerantia vero sit omission voluntaria in-
vestigationis tantæ, quantam communiter homines
cauti solent in similibus casibus adhibere.

137. Dubitatur utilius 3. An, & quando-
nam Inconsiderantia excusat actum materialiter
malum ab Inhonestate. In quo puncto gravis
est dissensio inter Suarez & Vasquez. Suarez *diff.*
4. de Voluntario *§. 3. n. 17.* & *n. 21.* fateatur esse expli-
catu difficile, quandoman universam Inconfide-
rantia excusat à Voluntario & peccato. Deinde
refelli duas explicandi vias, quarum secundam
refert his verbis. Alterum ergo extremum e-
rit, si dicamus, tunc solum Inconsiderationem
esse voluntariam, quando supra illam aliquo
modo reflectitur intellectus actu formalis, ex-
presè

presè advertendo, se non satis considerasse rem, & teneri ad exactius considerandum, vel saltem dubitat de sufficiente cognitione, & de obligatione amplius cogitandi: & cādem ratione juxta hunc modum dicendi, vt res actu non considerata sit voluntaria, oportebit, vt aliquo modo cadas in actualē apprehensionē intellectus, vel directē, vt, si intellectus prævideat ex tali causa esse fecuturū talem effectū, vel saltem de hoc dubitare incipiat, vel saltem reflexē, si incipiat dubitare, vtrum oporteat inquirere & considerare, sitne periculum, vt consequatur talis effectus. Qui quidem modus dicendi si esset verus, facile expediret difficultates positas. Denique juxta hunc dicendi modum excusarentur homines à multis peccatis, perplexitatibus & scrupulis. Hac Suarez, rejiciens mox hunc modum dicendi.

138. Econtra Vasquez d. 107. r. 3, hunc dicendi modum amplectitur, aitque in eum conspirare plurimos Doctores, quos ibi refert, adeo vt longā inquit, disputatione opus non esset, nisi Recentiores aliqui (notat Suarezium) voluerent manifeste veritati adversari. Eadem sententiam multis propugnat Arriaga *disp. 13.5.2.* Cum his

139. DICO, ad hoc vt actus ex inconsiderantia factus, sit inhonestus, & habeat ratio-

nem culpæ, necesse est, vt de praesenti adit ad vertentia, super obligatione inquirendi seu considerandi objectum, an sit licitum necne. Ratio est manifesta, quia vt suprà de Ignorantia dīmus, nunquam potest committi peccatum ex inconsiderantia, nisi interveniat aliqua formalitia, & agatur contra dictam rationis, seu contra conscientiam obligantem ad contrarium, seu ostendentem malitiam objectivam: aquando peccatur ex inconsiderantia, tunc non cognoscitur malitia objectiva ipsius actus, quia ex Inconsiderantia, v. g. comectionis carnis de veneris, hæc enim cognitione per Inconsiderantiam formaliter excluditur: ergo malitia objectiva tunc cognita erit *comeficio facta sine debita inquirense*: ergo debet præcedere dictamen de obligatione inquirendi. Et nisi hoc dicatur, nunquam poterit assignari regula stabilis, cur actus ex inconsiderantia facti aliquando sint culpabiles, aquando non.

140. Contra hanc doctrinam aliud nihilo movet Suarez, quām quòd hoc modo homines multis peccatis excusarentur. Negamus hoc esse absurdum, immo, vt rectè dixit Arriaga, quod dum est, vt per in considerantiam multa peccata excusentur.

CAPVT III.

DE HVMANÆ VOLVNTATIS LIBERTATE.

Solent hoc tempore Theologi hanc materiam, alioquin philosophicam, tractare accuratiū propter Janfēniās, qui non admittunt Libertatem Indifferentiā, sed volunt, Libertatem esse potentiam volitivam, potentem operari sine violentia & coactione; quo sensu etiam amor beatificus est liber, hoc est, non violentus aut coactus contra aliquam inclinationem quantum est ex se efficacem, sed vel maximē juxta inclinationem. Conantur Janfēniās hanc suam sententiam suadere ex S. Augustino: ad quem vindicandum est magna volumina conscripta sint, potest tamen paucis ostendi veritas.

CONTROVERSIA I.

An detur Libertas Indifferentia.

141. Libertas Indifferentiā est potentia ad actus oppositos & incompatibilis, non quidem in sensu compagno sibi conjungendos, sed in sensu diviso, hoc est, quæ quemlibet ex actibus oppositis, excluso altero, sibi conjungere potest.

Dicendum est, dari in homine hanc libertatem. Probatur 1. Ex Scriptura. Ecclesiasticus 4. Beatus vir, qui potuit transgredi, & non est negligens, facere mala & non fecit. Non ministrat id exprelerat c. 15. Ipse ab initio fecit illum, & liquidum eum in manu consilij sui: si volueris, confitebis mandata, & sidem bonam placit: apponam tibi ignem & aquam, ad quodcumque volueris perire manum tuam: in conspectu vita & mors, & quicunque placherit, dabitur ei. In qua verba S. Augustinus lib. de Grat. & lib. arbitr. ad Valentini c. 3. Fecit inquit, apertissimè videmus expressionem liberen humana voluntatis arbitriū. Porro non possunt hæc verba intelligi de libertate excludente solam coactionem, habente tamen determinatam necessitatem: ad hanc enim persuadendam ineptè afferrentur oppositiones illa: rerum inco- possibilium, vt consideranti faciliè liquet.

142. Probatur 2. Authoritate Sedis Apostolicae. Imprimis in Bulla Pij. V. & Gregorij XIII. contra Michaelm Baum traditū, libertatem, qua in nostris operibus reperitur, non esse solum à Coactione, sed libertatem indifferentiā, & sine hac non esse peccatum, nec libem simplicer.